

Sygn. akt I USK 184/21

POSTANOWIENIE

Dnia 14 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania O. [...] Spółki jawnej w C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
z udziałem zainteresowanych: M.J., G.K., Z.K., E.P., U.R., A.S., U.S., K.T. i P.W.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym i składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 października 2021 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 lutego 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego strony pozwanej.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 6 lutego 2020 r. oddalił apelację O. [...] spółki jawnej w C. od wyroku Sądu Okręgowego w C. z 26 listopada 2018 r., który oddalił jej odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z 30 kwietnia 2018 r., stwierdzających, iż zainteresowani M.J., G.K., Z.K., E.P., U.R., A.S., U.S., K.T. i P.W. podlegali ubezpieczeniom społecznym jako osoby wykonujące pracę na podstawie umów o świadczenia usług a nie umów o dzieło.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zarzucono szereg nieprawidłowości w postępowaniu, w szczególności przez naruszenie przepisów Konstytucji. Występują istotne i nierozstrzygnięte zagadnienia prawne dotyczące

kompetencji organu rentowego do kwestionowania ważnie zawartych i wykonywanych zgodnie z wolą stron umów o dzieło z punktu widzenia podlegania tych stosunków prawnych obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym oraz dotyczące działania płatnika w zakresie kwalifikacji umów i braku podstaw do dokonania zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego w związku z wynikami uprzedniej kontroli organu rentowego o tożsamym przedmiocie, która to kontrola obejmowała okres bezpośrednio poprzedzający okres sporny w niniejszym postępowaniu. Zagadnienie istnienia lub braku kompetencji ustawowej organu rentowego do kwestionowania umów dla celów podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jest zagadnieniem istotnym, lecz ciągle nierozstrzygniętym jednolicie w orzecznictwie (...).

Pozwany wniósł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Błędnie zakłada, że podstawy kasacyjne (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) składają się na podstawę przedsądu („*Treść uzasadnienia podstaw kasacyjnych wskazuje ...*”). Założenie to nie jest uprawnione, gdyż podstawy kasacyjne stanowią odrębną część skargi kasacyjnej i podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nie zastępują zatem podstawy przedsądu ani jej uzasadnienia. Tym bardziej, że skarżąca za podstawę przedsądu przyjmuje istotne zagadnienia prawne, czyli podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., co już na występie rodzi dysonans, jako że przedmiotem pierwszej podstawy przedsądu jest problem prawny o znaczeniu uniwersalnym (generalnym). Natomiast podstawy kasacyjne dotyczą tylko sprawy indywidualnej, czyli wykładni i zastosowania prawa w konkretnej sprawie.

Oceny tej nie zmienia wstępny zarzut uzasadnienia wniosku, tj. pominięcia przez Sądy i ZUS zarzutów naruszenia na każdym etapie procesu: art. 2, art. 7, art. 22 i art. 87 Konstytucji w związku z art. 8 Konstytucji. Zarzut potwierdza, że

punktem odniesienia miałoby być naruszenie prawa w tej sprawie. Rzecz jednak w tym, że na etapie przedsądu nie ocenia się stosowania prawa w danej sprawie lecz tylko treść zgłoszonej podstawy przedsądu (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Wniosek nie odwołuje się do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., która jako jedyna podstawa przedsądu ma na uwadze indywidualny interes skarżącej w przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nawet hasłowo nie twierdzi, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Niemniej uprawnione jest stwierdzenie, że wskazane przepisy ustawy zasadniczej nie stanowiły podstaw decyzji organu rentowego ani podstawy rozstrzygania sprawy przez Sąd powszechny w tej sprawie. Z tej przyczyny, że w Konstytucji jest przepis szczególny, zgodnie z którym zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa (art. 67 ust. 1). Oznacza to, że system prawa ubezpieczeń społecznych to domena ustawy zwykłej a nie ustawy zasadniczej. Również postępowanie przed sądami określa ustawa zwykła (art. 176 ust. 2 ustawy zasadniczej). Skarżąca nie zarzuca niekonstytucyjności przepisów i nie stwierdza się jej również z urzędu.

Sformułowane we wniosku kwestie osobno ani razem nie mają rangi istotnego zagadnienia prawnego, które ma na uwadze art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Nie powinno budzić wątpliwości, że organ rentowy ma prawo do badania tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym. Stosunki ubezpieczenia społecznego powstają z mocy ustawy jako pochodne od określonego tytułu, w szczególności pracy, zatrudnienia, działalności. Organ rentowy z mocy ustawy jest też stroną stosunków ubezpieczenia społecznego w zakresie praw i obowiązków określonych w ustawie. Orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w tym zakresie zgodne.

Nie stanowi też novum dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą to, że organ rentowy wydaje różne decyzje, w tym dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym i wysokości podstawy składek. Na tym tle zbyt ogólną jest kwestia kwalifikacji umów i braku podstaw do dokonania zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego w związku z wynikami uprzedniej kontroli organu rentowego o tożsamym przedmiocie, która to kontrola obejmowała okres bezpośrednio poprzedzający okres sporny w niniejszym postępowaniu. Negatywna ocena wynika z dwóch przyczyn. Po pierwsze kwestia ta nie ma swojego osadzenia

w przepisach prawa, co dopiero otwierałoby ocenę, czy rzeczywiście występuje istotny problem prawny o randze istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Po wtóre sedno zarzutu wiąże się z sytuacją skarżącą, co zmienia perspektywę, gdyż wówczas właściwa może być ocena zastosowania prawa w indywidulanej sprawie, czyli na etapie przedsądu w ramach podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Do tej podstawy skarżąca nie odwołuje się. Nie wskazuje też przepisu, którzy stanowiłby prawną przeszkodę do wszczęcia przez pozwanego kolejnego postępowania i wydania spornej decyzji w obecnej sprawie.

Zgłoszone we wniosku *„Zagadnienie istnienia lub braku kompetencji ustawowej organu rentowego do kwestionowania umów dla celów podlegania obowiązkowym ubezpieczaniem społecznym ...”* nie jest zagadnieniem istotnym, gdyż nie jest rozstrzygane niejednolicie w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Każdorazowo decyduje rzeczywista (realna) treść zobowiązania (umowy). Wolą stron nie można zmienić ustawy. Z podlegania ubezpieczeniom społecznym nie można wyłączyć pracy, która stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym. Zakład przed wydaniem decyzji nie występuje do sądu o ustalenie treści stosunku prawnego art. 189 i art. 189¹ k.p.c. Taką rolę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych potwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 29 listopada 2017 r., P 9/15. ZUS może na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych weryfikować tytuł ubezpieczenia społecznego.

Czym innym jest odróżnianie umów o dzieło od umów zlecenia. Należy to już tylko do wykładni i stosowania prawa. Nie należy też zawężać tak alternatywy, gdyż w art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych chodzi nie tylko o umowy zlecenia ale także o inne umowy o świadczenie usług, do których zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Nie decyduje nazwa *umowy* lecz przedmiot zobowiązania. Tam gdzie zleceniobiorca ma pracować, najczęściej wykonując powtarzalne, podobne i takie same, z reguły proste czynności, tam z reguły chodzi o *umowę* o świadczenie usług. Cechą istotną *umowy* jest wówczas staranność w wykonywaniu czynności. Wynikiem takiej staranności nie musi być rezultat, który *jest dziełem*.

Przedmiotem umowy o dzieło nie jest praca, lecz sam rezultat. W tym wyraża się istota różnicy między umową o dzieło i umową starannego działania. Z

umową o dzieło nie mamy do czynienia w każdym przypadku, kiedy występuje rezultat usługi. „Rezultat” umowy nie jest zarezerwowany tylko dla umowy o dzieło (art. 627 k.c.). Określone „dzieło” jako efekt pracy może być też wynikiem starannej pracy zleceńbiorcy. Nie jest to jednak relacja zwrotna, czyli to co jest właściwe dla umowy o staranną pracę nie jest dziełem, które ma na uwadze art. 627 k.c. Umowa o dzieło to umowa o określony rezultat, jednak nie każdy rezultat jest wynikiem umowy o dzieło. Dzieło w rozumieniu art. 627 k.c. nie może polegać na powtarzalnych pracach fizycznych.

Kwalifikacja treści zobowiązania wynikającego z określonej pracy była przedmiotem wielu spraw, którymi zajmował się Sąd Najwyższy. Przykładowo można przywołać tylko część ostatnich orzeczeń Sadu Najwyższego w podobnych sprawach, których przedmiotem było: wytworzenie według przekazanego szablonu i z dostarczonych przez zamawiającego materiałów umówionej ilości rzeczy określonego gatunku - wyrok z 17 grudnia 2019 r., III UK 393/18; wykonanie metalowych elementów wyoblanych w określonej (niemałej) ilości do kufli - wyrok z 8 października 2020 r., III UK 119/19; wykonanie katalogów według wzorów zamawiającego - postanowienie z 24 czerwca 2020 r., III UK 369/19; stałe i powtarzalne czynności, polegające na składaniu dużej ilości elementów (złąček) – postanowienie z 7 listopada 2017 r., II UK 658/16.

Powyższe uzasadnia ocenę, że wniosek o przyjęcie skargi nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu, dlatego orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., zważając na wynik sprawy, przyczyny niepowodzenia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, od razu dostrzeżone w odpowiedzi na skargę a także motywy, którymi kierował się Sąd Apelacyjny odstępując od obciążania skarżącej kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (*in fine* uzasadnienie wyroku).

a.s.